

Vaasan kesäyliopisto – Vasa sommaruniversitet
Rehtori, professori Ilkka Virtanen

Avajaisanat Vaasan kesäyliopiston toimikauden avajaisissa 2.6.1987

KESÄYLIOPISTON ASEMASTA AIKUISKOULUTUSJÄRJESTELMÄSSÄ

Vaasan kesäyliopisto aloittaa tänään 27. toimikautensa. Alkava toimikausi ajoittuu vuoteen, jolloin itsenäinen Suomi saavuttaa 70 vuoden iän. Kunnioittaaksemme tätä tasavaltamme juhlavuotta olemme valinneet avajaistemme teemaksi itsenäisyyden: prof. Matti Klinge pitää myöhemmin tänään avajaisesitelmän aiheesta ”Sivistyksen merkitys Suomen itsenäisyyden kasvussa”. Koska kesäyliopistoilla on ollut ja on merkittävä asema kansamme, erityisesti sen aikuiseksi varttuneen osan, sivistystyössä, saanen näin aluksi esittää eräitä näkökohtia kesäyliopistojen asemasta ja tehtävistä maamme aikuiskoulutusjärjestelmässä.

Vasa sommaruniversitet inleder i dag sin 27 verksamhetsperiod, som infaller på året då det självständiga Finland uppnår 70 års ålder. För att högakta detta festår i vår republik har man valt självständigheten som inskriptionens tema: professor Matti Klinge kommer att hålla ett föredrag om temat ”Betydelsen av kultur och bildning i det självständiga Finland”. Eftersom sommaruniversitetet har haft och har fortfarande en stor betydelse för bildningsarbetet av landets befolkning, speciellt för vuxenutbildningen, låt mig till en början framställa några synpunkter om sommaruniversitetens betydelse och uppgifter för vuxenutbildningssystemet i vårt land.

Kesäyliopiston vaiheet

Kesäyliopiston asemaa ja tehtäviä tarkasteltaessa on hyvä palauttaa mieliin ne olosuhteet ja kehitysvaiheet, joiden kautta nykyiseen tilanteeseen on tultu. Vaikka nämä vaiheet vaihtelevatkin kesäyliopistosta toiseen siirryttäessä, niin tietty yhteinen yleisrakenne on kuitenkin hahmoteltavissa. Liitän tapahtuneen kehityksen tarkastelun erityisesti Vaasan kesäyliopistoon. Vaasan kesäyliopisto sopiikin hyvin esimerkitapaukseksi: olemme suhteellisen vanha ja suhteellisen suuri kesäyliopisto ja meillä eri kehitysvaiheet ovat erityisen selvästi havaittavissa.

Kesäyliopiston ensimmäinen vaihe ajoittuu 1960-luvulle. Tätä vaihetta voisi kutsua esiyliopiston tai esikorkeakoulun vaiheeksi. Keskeisenä tavoitteena oli tuoda yliopistotasosta opetusta alueelle, josta oma varsinainen korkeakoulu vielä puuttui. Toiminnalle oli ominaista vahva yhteys tiettyyn emo-

korkeakouluun (Vaasassa HY) sekä avoimen korkeakoulun periaatteen korostaminen. Näiden välittömien tavoitteiden rinnalla oli perimmäisenä tavoitteena myös varsinaisen korkeakoulun saaminen paikkakunnalle (kesäyliopistolla ja myöhemmin syntyneellä korkeakoululla samat puuhamiehet, kesäyliopistoa ylläpitää useasti korkeakoulu- tai yliopistoyhdistys jne.). Alkuvaiheen opetuksen painopistealueena oli akateeminen opetus, mutta myös abiturienttikurssit, täydennyskoulutus, seminaarit ja kulttuuritapahtumat olivat ohjelmistossa mukana alusta alkaen. Yleisenä luonnehdintana tästä ajanjaksosta voisi vielä todeta, että se oli pienten resurssien ja suuren innostuksen ja ongelmattoman ohjelmapolitiikan aikaa.

Sommaruniversitetets andra skede inföll på 1970-talet. När högskolan grundades, blev sommaruniversitetet ett läroverk som kompletterar och förlänger högskolans läsår. De akademiska kurserna hade således två viktiga uppgifter. Å ena sidan kompletterade de lokala högskolornas undervisning med undervisning enligt andra högskolors kursfordringar och å andra sidan erbjöd de såväl högskolestuderande som andra vuxenstuderande en möjlighet att under sommartid delta i de lokala högskolornas kurser. Samtidigt ökade den yrkesmässiga fortbildningens betydelse starkt. Allmänt taget innebar tidsperioden att sommaruniversitetets verksamhet blev mångsidigare och mera etablerad.

Det innevarande decenniet har ingen lett sommaruniversitetet till ett nytt skede. De faktorer som har försakat förändringen är närmast två: grundandet av höfskolornas fortbildningscentrum och examensreform. När högskolorna började delta i fortbildningen uppstod det en helt ny konkurrenssituation, som sommaruniversitetet måste reagera på. Man var tvungen att få tillstånd samarbete och arbetsfördelning, i fall man ville undgå problem. Här i Vasa lyckades man i detta hänseende minst på ett tillfredställande sätt, tyvärr finns det också motsatta exempel.

Med examensreform avstod man från vitsorden (approbatur, cum laude approbatur, laudatur), vilket betydde en avsevärd förfäring till sommaruniversitetens traditionella högskolekurser: i stället för de kurser som ledde till ett vitsord blev det enskilda studieperioder. När universiteten och högskolorna samtidigt intresserade sig själv för den öppna högskoleundervisningen, hade man nya problem framför sig (t.ex. i Åbo). Samarbetet och/eller arbetsfördelningen är den enda lösningen i denna situation.

Kesäyliopistojen asemasta

Yhteenvetona edellä esitetystä kehityksestä voidaan todeta, että kesäyliopisto on edennyt alun pioneerivaiheesta korkeakoulua täydentävän laitoksen kautta tiettyjen toimintojen osalta sen kanssa

rinnakkaiseen oppilaitokseen. Kesäyliopisto elää näin entistä selvemmin vahvassa kilpailutilanteessa aikuiskoulutuksen alueella. Kilpailuasetelmaa lisää muiden aikuiskoulutuslaitosten (työväenopistot, keskiasteen oppilaitosten kurssiosastot jne.) kehittynyt ja monipuolistunut opetustarjonta.

Tämän vuoksi tuntuu yllättävältä, että kesäyliopistoista koulutusinstituutiona ei ole olemassa juuri minkäänlaisia säännöksiä (ylläpitäviä yhdistyksiä koskevat tietysti yhdistyslain säädökset). Vuodelta 1968 on peräisin valtioneuvoston päätös, joka määrittelee kesäyliopistojen valtionavun perusteet (valtion osuus kustannuksista vahvistetaan vuosittain harkinnanvaraisesti, vaihtelee välillä 10 - 20 %). Lisäksi kuluvasta vuodesta lähtien avoimen korkeakouluopetuksen tulee perustua asianomaisen korkeakoulun ja kesäyliopiston väliseen sopimukseen.

Kesäyliopistojen asemaa koskevan säännösten aikaansaamiseksi OPM onkin asettanut maaliskuussa 1987 erityisen toimikunnan, jossa on jäseniä mm. OPM:stä, korkeakouluista ja kesäyliopistoista. Toimikunnan puheenjohtajana on toimistopäällikkö Arvo Jäppinen OPM:stä. Toimikunnan tehtävänä on mm.

1. selvittää kesäyliopistojen suhde valtionhallintoon sekä niiden toiminnan rahoituspohja,
2. selvittää kesäyliopistojen tämänhetkisen toiminnan laajuus, erityisesti korkeakoulutasoisen opetuksen määrä ja laatu sekä koulutuksen suunnittelu- ja toteutustavat,
3. tehdä esitys kesäyliopistojen asemasta aikuiskoulutusjärjestelmässä sekä koulutuksen valtion taloudellisen tuen järjestelämisestä osana maamme aikuiskoulutuksen järjestelmää,
4. arvioida ehdotuksesta kesäyliopistojen asemaan aiheutuvat muutokset ja valtiolle aiheutuvat kustannukset,
5. tehdä esitys tarvittaviksi säädösmuutoksiksi.

Kesäyliopistoväki toivookin nyt, että toimikunta pääsisi järkevään ja rakentavaan lopputulokseen, joka myös toteutettaisiin käytännössä. Järkevänä ja tarkoituksenmukaisena nähdään sellainen ratkaisu, jossa kaikki nykyiset toimintalohkot (akateemiset kurssit, ammatillinen täydennyskoulutus, harrastustavoitteinen yleissivistävä koulutus) säilyvät edelleenkin kesäyliopistojen tehtävissä mukana. Tämä ei tietenkään merkitse, etteikö yhteistyötä ja työnjakoa eri oppilaitosryhmien välillä voisi ja olisi syytäkin toteuttaa jatkossa entistäkin enemmän. Yhteistyöllä voidaan vähäisiä resursseja yhdistämällä saada parempia tuloksia aikaan. Työnjako taas takaa kullekin osapuolelle omaleimaisen profiilin, mikä on pysyvän menestymisen välttämätön edellytys. Uskon, että olemme Vaasassa hyvässä alussa tässä suhteessa (emmekä ehkä enää aivan alussakaan).

Kesäyliopistojen valtionapu koostuu harkinnanvaraisista, vuosittain erikseen päätettävistä ja eri lähteistä tulevista avustuseristä (yleisavustus, kurssikohtaisen avustukset). Tässä suhteessa toimikunnan työn toivoisi tuovan ennen kaikkea pitkäjänteisyyttä ja vakavuutta kesäyliopistojen rahoituskäytännön. Erityisesti opiskelijamaksuihin kohdistuvien paineiden vähentämiseksi voivoisi myös valtionapuosuuden määrällistä kasvua, mutta merkittäviin muutoksiin ei tältä osin liene kovin suuria realistisia mahdollisuuksia.

Kesäyliopistolaitos on joustavuudellaan, uusiin koulutushaasteisiin liittyvällä nopealla reagointikyvyllään, organisaationsa keveydellä ja taloudellisuudella sekä eri tahoille luomillaan yhteyksillä saavuttanut vuosien kuluessa merkittävän aseman maamme aikuiskoulutusjärjestelmässä. Toivon ja myös uskon, että sillä on tämän asema, entistä ehkä selvemmin määriteltynä ja täsmennettynä, myös kesäyliopistotoimikunnan työn tulosten selvittyä ja tultua käytännössä toteutetuiksi.

Vaasan Kesäyliopiston puolesta toivotan arvoisat läsnäolijat tervetulleiksi tähän kesäyliopiston toimikauden avajaistilaisuuteen. Samalla toivotan menestyksellistä lukuvuotta kaikille kesäyliopiston opettajille ja opiskelijoille.

Å Vasa Sommaruniversitetets vägnar hälsar jag Er alla hjärtligt välkomna till sommaruniversitetets inskription för den 27:e verksamhetsperioden. Samtidigt önskar jag sommaruniversitetets lärare och studerande en framgångsrik termin.